

I. О. Венгераспірант кафедри публічного управління та адміністрування
Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості України

ГЛОБАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ НА РИНКУ ПРАЦІ ТА МІСЦЕ УКРАЇНИ В СВІТІ

Стаття присвячена розкриттю глобальних тенденцій на ринку праці та місцю України у світі. Визначено поняття «партнерство». Встановлено, що системотворчим елементом поняття «партнерство» є співпраця, за якої всі сектори соціально-економічної взаємодії є рівноправними партнерами, які доповнюють один одного, оскільки, маючи різні можливості для участі у вирішенні соціальних проблем, вибудовують відносини, засновані на взаємовигідному обміні ресурсів, доступ до яких може бути корисний для всіх сторін. З'ясовано можливості впровадження механізмів міжсекторного соціального партнерства. Встановлено, що сьогодні міжсекторне соціальне партнерство позиціонується як найефективніша модель максимального використання потенціалу трьох секторів економіки у вирішенні важливих соціально-економічних проблем суспільства окремих територіальних одиниць. Визначено переваги партнерства для державного сектора (підвищує потенціал у розробленні і реалізації політики, яка здатна поліпшити легітимність державного сектора), громадських організацій (забезпечує організаційний розвиток, появу додаткових ресурсів, навички лобізму, визнання і посилення статусу) та бізнесу (поліпшує репутацію бренду, сприяє зростанню лояльності до нього на місцевих ринках, розширює можливості управління ризиками, надає переваги в залученні, мотивації та утриманні працівників, а також сприяє гуманізації бізнесу). Визначено порядок формування людського потенціалу. Представлений взаємозв'язок людського потенціалу з підприємницькими мережами. Встановлено, що формування і розвиток підприємницьких мереж сприятиме зниженню транзакційних витрат її суб'єктів, яке буде відбуватися в результаті уникнення витрат, пов'язаних із доступом до ринків, ресурсів, інформації, інвестицій, інновацій і тому подібного. Наведено основні інструменти, які сприяють підвищенню рівня людського потенціалу. З'ясовано, що серед важливих особливостей людського потенціалу необхідно підкреслити його значний вплив на соціально-економічний розвиток, формування ефективного демократичного суспільства. Визначено переваги технологічних змін. Наведено п'ять сфер, які підлягають трансформації під впливом глобальних мегатрендів у майбутній перспективі.

Ключові слова: ринок праці, партнерство, співпраця, міжсекторне соціальне партнерство, людський потенціал, підприємницькі мережі.

Постановка проблеми. Глобалізація, діджиталізація, розвиток штучного інтелекту, структурний взаємозв'язок економік країн, урбанізація, відкритість кордонів та лібералізація міграції, всеосяжні проблеми людства, кожна з яких і особливо всі вони разом здатні спричинити знищення всього живого на нашій планеті, – процеси, які прискорюються з кожним роком. Глобалізацією економічної системи світу є не тільки вільна міжнародна торгівельна система. Нею є стрімкий розвиток продуктивних сил, який потребує запровадження новітнього типу відносин на виробництві не в межах окремої країни, а в межах світу загалом. Намагання обмежити

в адміністративний спосіб доступ закордонної продукції до внутрішнього ринку чи створити неринкові переваги для свого товаровиробника, безперечно, сприятимуть виникненню подібної реакції з боку урядів решти держав. Окрім цього, за подібної ситуації уряд найвірогідніше буде позбавлений можливості та стимулу для запровадження тих заходів, що дозволяли б досягти конкурентоспроможності виробників вітчизняної продукції на зовнішньому ринку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Проблемами ринку праці займалися такі науковці, як: Акіліна О.В., Буряк П.Ю., Кожем'якіна С.М., Маршавін Ю.М., Шабанов Р.І. та інші.

Мета статті – розкрити глобальні тенденції на ринку праці та місце України у світі.

Виклад основного матеріалу. У сучасних умовах розвитку, які характеризуються зростанням соціальної ініціативи бізнесу і некомерційних організацій, викликаних невирішеністю ряду соціальних проблем суспільства, доцільно застосувати таку соціальну інновацію, як міжсекторне соціальне партнерство. Основною позитивною рисою такої організаційної концепції є досягнення синергетичного ефекту і отримання взаємних вигод шляхом конструктивної взаємодії між інститутами держави, суспільства і бізнесу.

Системотворчим елементом поняття «партнерство» є співпраця, за якої всі сектори соціально-економічної взаємодії є рівноправними партнерами, що доповнюють один одного, оскільки, маючи різні можливості для участі у вирішенні соціальних проблем, вибудовують відносини, засновані на взаємовигідному обміні ресурсів, доступ до яких може бути корисним для всіх сторін. Партнери за взаємовигідної співпраці поступово вибудовують відносини, засновані на взаєморозумінні і довірі.

Упровадження механізмів міжсекторного соціального партнерства можливе тільки на добровільних засадах і в умовах достатньої поінформованості про специфіку, правові особливості застосування, проблеми діяльності другої сторони з максимальним урахуванням реальних обставин, ряду можливостей і перспектив подальшої взаємодії. Сьогодні міжсекторне соціальне партнерство позиціонується як найефективніша модель максимального використання потенціалу трьох секторів економіки у вирішенні важливих соціально-економічних проблем суспільства окремих територіальних одиниць.

Для державного сектора партнерство із громадськими організаціями підвищує потенціал у розробленні і реалізації політики, яка здатна поліпшити легітимність державного сектора. Для громадських організацій партнерство забезпечує організаційний розвиток, появу додаткових ресурсів, навички лобізму, визнання і посилення статусу. Для бізнесу партнерство дає поліпшення репутації бренду, сприяє зростанню лояльності до нього на місцевих ринках, розширює можливості управління ризиками, надає переваги в залученні, мотивації та утриманні працівників, а також сприяє гуманізації бізнесу.

Ґрунтуючись на принципах усвідомленої добровільної участі в створенні і підтримці довірчих відносин між гравцями економічної взаємодії, міжсекторне соціальне партнерство сприяє нарощуванню позитивного люд-

ського потенціалу в суспільстві. Високий рівень довіри і активна участь населення в громадських організаціях допомагають максимально швидко вирішувати актуальні завдання соціально-економічного характеру завдяки полегшенню передачі інформації, зниженню транзакційних витрат, пов'язаних із формальними механізмами координації дій, бюрократичними процедурами. Добровільне взаємовигідне співробітництво влади, громадських організацій та бізнес-структур – ключова ознака високоорганізованого ринку і демократії в суспільстві.

Людський потенціал формується на основі взаємин усередині груп людей, які об'єднуються завдяки спільним інтересам і підтримують неформальні контакти з метою взаємної вигоди і допомоги. Соціальний капітал нерозривно пов'язаний з інституційними утвореннями, в буквальному сенсі формується завдяки їм. Вважаємо, що в становленні і розвитку підприємницьких мереж провідну роль відіграє саме людський потенціал.

Переконані в тому, що підприємницькі мережі являють собою особливу форму взаємодії суб'єктів ринку, яка передбачає спільне використання їх ресурсів і ділової активності для створення додаткових конкурентних переваг. На рис. 1 представлений взаємозв'язок людського потенціалу з підприємницькими мережами.

Формування і розвиток підприємницьких мереж сприятиме зниженню транзакційних витрат їхніх суб'єктів, яке буде відбуватися в результаті уникнення витрат, пов'язаних із доступом до ринків, ресурсів, інформації, інвестицій, інновацій і т.п. Одним із головних напрямків вирішення цих питань є розвиток інститутів підприємництва, і перш за все кооперації.

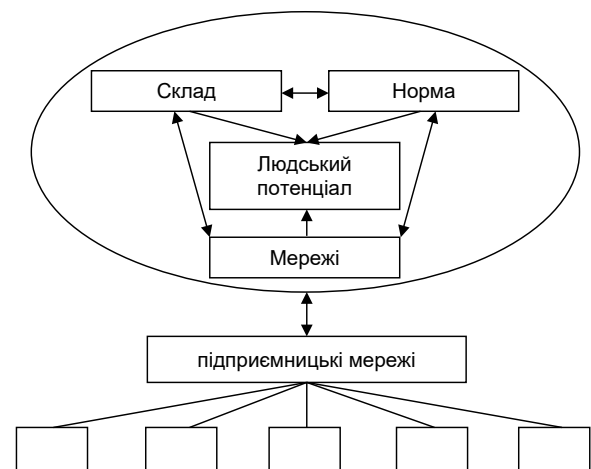

Рис. 1. Взаємозв'язок соціального капіталу з підприємницькими мережами

Джерело: розроблено автором

Людський потенціал є тим важливим ресурсом розвитку, який впливає на державне управління, економічне зростання, значно покращує якість всіх видів громадських послуг, визначає результативність роботи бізнес-структур. Тому основним завданням підвищення рівня добробуту країни в сучасних економічних реаліях є нарощування людського потенціалу як важливого елемента соціально-економічного розвитку суспільства. Серед основних інструментів, які сприяють підвищенню рівня людського потенціалу, можна виділити:

1) встановлення довірчих відносин між громадянами, органами влади та комерційними організаціями держави шляхом створення постійно діючих майданчиків для громадського діалогу різних соціальних груп, органів державної влади та місцевого самоврядування;

2) використання механізмів міжсекторного соціального партнерства в процесі реалізації соціальних програм державного значення;

3) забезпечення високого рівня обізнаності громадськості в питаннях стратегічних планів і поточної діяльності державних установ із широким використанням інформаційних технологій, засобів масової інформації; організацію рівного доступу всіх жителів країни до соціально важливої інформації;

4) проведення конкурсів соціально значущих програм і грантових проектів, ярмарків проектів, а також використання інших технологій стимулювання громадської і підприємницької активності;

5) зростання кількості некомерційних організацій, громадських організацій, об'єднань, асоціацій;

6) підвищення рівня освіченості (культури) населення, що сприяє накопиченню певних знань, розвитку навичок результативного спілкування, культивує моральні норми, правила, принципи поведінки, які є джерелом людського потенціалу у країні;

7) створення центрів із залучення волонтерів, які погоджуються працювати на добровільних засадах;

8) зміцнення інституту сім'ї в країні шляхом реалізації економічно і соціально значущих проектів різними державними і недержавними організаціями, бізнес-структурами;

9) вирішення конфліктних ситуацій, що виникають під час громадського взаємодії, на основі консенсусу і взаємоповаги.

Цей перелік можна доповнити напрямками у сфері освіти, охорони здоров'я, науки, права,

а також інших сферах життєдіяльності суспільства з урахуванням специфіки вирішуваних проблем.

Таким чином, серед важливих особливостей людського потенціалу необхідно підкреслити його значний вплив на соціально-економічний розвиток, формування ефективного демократичного суспільства. Завдяки високому рівню довіри в суспільстві агенти соціальної взаємодії набагато легше досягають взаєморозуміння і адаптуються до нових форм ринкового функціонування. У суспільствах із високим рівнем людського потенціалу прояви корупційної діяльності спостерігаються набагато рідше. Людський потенціал підвищує ефективність економічної взаємодії, полегшує координованість дій, стимулює розвиток ефективної кооперації. Тому поряд із проведенням послідовної внутрішньої і зовнішньої політики забезпечення соціально-економічної стабільності до основних факторів економічного розвитку країни слід також віднести необхідність нарощування людського потенціалу всіх рівнів економічної взаємодії.

Важливе значення для розвитку ринку праці також має науково-технічний розвиток. Найважливіший аспект промислової революції – виникнення великих соціальних зрушень у процесі людської життєдіяльності, а з позиції профспілок – докорінних змін у формі і типі праці, її інтенсивному показнику, в переліку вимог, у системі трудових відносин і загальній зайнятості на ринковій праці. Передбачається, що тривалість четвертої промислової революції, ознаки якої вже помітні в ряді найпросунутіших корпорацій та розвинутих країн, буде тривати 20–25 років.

Переваги технологічних змін полягають у такому [4]:

1. Цифрові технології дозволяють забезпечити повну «видимість» всіх процесів – від початку проектування продукції, через її випуск аж до утилізації та повторного використання сировини, отриманої в кінці життєвого циклу виробу.

2. На фундаменті «видимості» стоїть «розуміння» того, що відбувається на всіх етапах проектування, виробництва і використання продукції (протягом усього життєвого циклу виробу) у всій різноманітності причин і наслідків того, що відбувається.

3. Логічним продовженням «розуміння» є «прогнозованість» у будь-який момент часу або знання того, що відбудеться на будь-якому етапі проектування, виробництва або життєвого циклу виробу в майбутньому.

4. У кінцевому підсумку сукупність цих нових технологічних властивостей веде до «адаптивності», тобто можливості безперервно змінювати, припустимо, продукцію або її характеристики, робити її під окреме замовлення без якихось переналадок і інвестицій.

Україна є учасницею міжнародної мережі фірм PwC [2]. У 2018 за її участю проаналізовано ряд тенденцій, які будуть формувати робоче середовище у 2030 році. PwC дає огляд того, як Megatrends формують бізнес і суспільство сьогодні і в майбутньому, чому передбачення і використання цих Megatrends є критичним у п'яти сферах.

Зокрема, п'ять сфер, які підлягають трансформації під впливом глобальних мегатрендів у майбутній перспективі [5]:

1. Технологічний прогрес – стрімкий розвиток технологічних інновацій. Автоматизація, роботизація і штучний інтелект, що стрімко розвиваються, суттєво перетворюють якість і кількість доступних робочих місць.

2. Демографічні зрушення – зміна чисельності, вікового складу і розташування світового населення. За винятком невеликого числа регіонів, населення світу старіє, чинячи тиск на бізнес, соціальні інститути та економіку. Збільшення тривалості життя впливає на бізнес-моделі, амбіції цінних співробітників і витрати на пенсійне забезпечення.

3. Стрімка урбанізація – значне зростання числа міського населення. За прогнозами ООН, до 2030 року в містах буде проживати 4,9 млрд людей, а до 2050 року число міських жителів у всьому світі зросте на 72%. Уже зараз ВВП багатьох великих міст перевищує ВВП країн середнього розміру. У світі, що постійно змінюється, міста стануть впливовими факторами формування робочих місць.

4. Зміни в глобальній економіці – зміни в розстановці сил між розвиненими країнами і країнами, що розвиваються. У вигравші залишаться країни, що швидко розвиваються, особливо із чисельною перевагою населення працездатного віку. Це країни, які проповідують принципи підприємницької активності, залучають інвестиційний капітал, вдосконалюють свою освітню систему. Із розвитком технологій країни, що розвиваються, будуть стикатися із серйозними викликами, і без стабільних і значних капіталовкладень безробіття і міграція продовжать прогресувати. Розмиття середнього класу, різниця в рівні добробуту і скорочення робочих місць

у зв'язку з розвитком автоматизації підвищують загрозу посилення соціальної нестабільності у країнах, що розвиваються.

5. Дефіцит ресурсів і зміни клімату – виснаження запасів викопного палива, екстремальні погодні умови, підвищення рівня моря і дефіцит води. До 2030 року прогнозований попит на енергію і воду зросте на 50% і 40% відповідно [3]. Для задоволення потреб будуть створені нові робочі місця в таких сферах, як виробництво альтернативної енергії, нові технології, розроблення нової продукції, перероблення сміття і використання вторинних ресурсів. Мільйони людей, зайнятих у сфері традиційної енергетики, і сама галузь у цілому піддадуться стрімкій реорганізації.

Значення того, який вплив на ринок праці здійснять цифрові технології і штучний інтелект, неможливо переоцінити. Вже зараз за усіх чотирьох варіантів ними відіграється провідна роль, що передбачає розвиток ринку праці, забезпечується ефективно балансування між кваліфікацією і роботодавцем, грошовими ресурсами та інвестором, споживачем і продавцем. Цифровим технологіям відводиться місце фундаменту для виробничо-збутових відносин, учасника в таких процесах, як комерціалізація та автоматизація супроводу офісної роботи. Зі сприянням ринкового добробуту ними весь час отримується повне контролювання економіки. А під час поширення цифрової системи підвищується ризик зростання загрози кібератаки і масштабної маніпуляції в межах цифрового середовища.

Україна має свій національний план щодо сталого розвитку, який представлено в доповіді «Цілі сталого розвитку: Україна» Міністерством економічного розвитку і торгівлі спільно з ООН у вересні 2017 року. Він визначає базові орієнтири з урахуванням специфіки національного розвитку, а серед ключових напрямків до 2030 року – справедливий соціальний розвиток, стале економічне зростання та зайнятість, ефективно управління, екологічна рівновага та розбудова стійкості [1].

Висновки і пропозиції. Отже, досягти позитивних змін можна буде тоді, коли трикутником бізнесу-влади-громади буде забезпечено партнерство. Саме таку базу партнерства і співпраці створено Європейською бізнес-асоціацією в Україні. І саме партнерством задля стабільного розвитку забезпечується квінтесенція агенди ООН і 17-та ціль стабільного розвитку.

Список використаної літератури:

1. Глобальні тренди зі сталого розвитку: уникнення ризиків і можливості майбутнього. URL: <https://eba.com.ua/article/globalni-trendy-zi-stalogo-rozvytku-unyknennya-ryzykiv-i-mozhlyvosti-majbutnogo>.
2. Майбутнє ринку праці. PwC Україна. URL: <https://www.pwc.com/ua/uk/survey/2018/workforce-of-the-future-ukr.pdf>.
3. Національна рада з розвідки. URL: https://www.dni.gov/files/documents/GlobalTrends_2030.pdf.
4. Що ринку праці чекати від Індустрії 4.0? URL: [2018/03/15/рынок-труда/что-рынку-труда-ждать-от-индустрии-4-0](https://www.dni.gov/files/documents/GlobalTrends_2030.pdf).
5. Megatrends: 5 global shifts changing the way we live and do business. URL: <https://www.pwc.co.uk/megatrends>.

Venher I. O. Global trends in the labor market and Ukraine's place in the world

The article is devoted to the disclosure of global trends in the labor market and place of Ukraine in the world. The concept of "partnership" is defined. It is established that a systematic element of the concept of "partnership" is cooperation, in which all sectors of socio-economic interaction are equal partners, which complement each other, because, having different opportunities to participate in solving social problems, they build relationships based on mutually beneficial exchange of resources, access to which may be beneficial to all parties. Possibilities of introducing cross-sectoral social partnership mechanisms have been clarified. It is established that today intersectoral social partnership is positioned as the most effective model of maximizing the use of the potential of the three sectors of the economy in solving important socio-economic problems of the society of individual territorial units. The benefits of partnership for the public sector (enhances the capacity to develop and implement policies that can improve the legitimacy of the public sector), public organizations (gives organizational development, emergence of additional resources, skills of lobbying, recognition and strengthening of status) and business (improving brand reputation, promoting brand reputation, promoting) increasing loyalty to it in local markets, expanding risk management, providing benefits in attracting, motivating and retaining employees, and facilitating business humanization). The order of formation of human potential is determined. The relationship of human potential with business networks is presented. It is established that the formation and development of business networks will reduce the transaction costs of its subjects, which will occur as a result of avoiding the costs associated with access to markets, resources, information, investment, innovation and the like. The basic tools that help to increase the level of human potential are given. It has been found out that among the important features of the human potential it is necessary to emphasize its considerable influence on socio-economic development, formation of an effective democratic society. Advantages of technological changes are determined. Here are five areas that will be transformed under the influence of global megatrends in the future.

Key words: labor market, partnership, cooperation, cross-sector social partnership, human potential, entrepreneurial networks.